

Försvarets militära profession

En vägledning eller bara en illusion?

Abstract

In 2016 the Swedish armed forces published a control document, *Vår militära profession*, which specified the new vision of the Swedish military profession. This study's purpose is to investigate if Swedish officers view on their profession corresponds with the vision from the control document. Nine qualitative interviews have been conducted with officers of the Southern Skåne Regiment.

The study has a hermeneutic approach to interpret and analyse the collected empirical data. To theorize and explain the results from the respondents, theories by Bengt Abrahamsson and Samuel P. Huntington on profession has been used as well as indicators from the control document.

The result shows that respondent's perception of military profession correlates well with the control document. One explanation for this is that the Swedish military academy educates cadets in military profession. On the other hand, the respondents felt that not enough of the education and training within the academy was practical which also corresponds with the theories. The vision and policy regarding core value is perceived as obvious by the respondents but that it should be implemented as a natural part in everything the military does and should not be an element on its own.

Nyckelord: Militär profession, officer, jurisdiktion, expertis, ansvar, värdegrund.

Antal ord: 9677

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Problemformulering	2
1.3 Syfte och relevans	3
1.4 Frågeställning	4
1.5 Tidigare forskning	4
1.6 Avgränsning	5
1.7 Centrala begrepp	5
2 Teori	7
2.1 Definition av militär professionalisering	7
2.2 Studiens teoretiska utgångspunkt	8
2.3 Samuel P. Huntington	9
2.3.1 Civil-militära relationer	9
2.3.2 Huntingtons definition av professionens beståndsdelar	9
2.4 Bengt Abrahamsson	10
2.4.1 Abrahamssons definition av professionens beståndsdelar	10
2.5 Försvarmakten – <i>Vår militära profession</i>	11
2.5.1 Försvarmaktens vision	11
2.5.2 Försvarmaktens definition av militär profession	12
2.6 Sammanfattning och operationalisering	13
2.7 Kritik mot valda teorier	14
3 Metod	15
3.1 Studiens metod	15
3.2 Studiens tillvägagångssätt	15
3.2.1 Analys av intervjufrågor och frågeformulär	16
3.2.2 Uppbyggnad frågeformulär	16
3.3 Kvalitativ undersökning	17
3.3.1 Strategi för urval	17
3.3.2 Respondenterna	18
3.4 Operationalisering	18
3.4.1 Operationalisering av frågeformulär	18

3.4.2 Val av indikatorer.....	19
3.4.3 Sammanställning av resultat och analys.....	19
4 Resultat och analys.....	21
4.1 Resultat utbildning militär profession.....	21
4.2 Resultat intervju och jämförelse Försvarmakten.....	21
4.2.1 Resultat jurisdiktion.....	21
4.2.2 Jurisdiktion i jämförelse med Försvarmakten.....	23
4.2.3 Resultat expertis.....	24
4.2.4 Expertis i jämförelse med Försvarmakten.....	27
4.2.5 Resultat ansvar.....	28
4.2.6 Ansvar i jämförelse med Försvarmakten.....	30
4.2.7 Resultat värdegrund.....	30
4.2.8 Värdegrund i jämförelse med Försvarmakten.....	32
4.3 Sammanfattning.....	33
5 Avslutning.....	35
5.1 Slutsats och reflektion.....	35
5.1.1 Studiens frågeställning.....	36
5.2 Metoddiskussion.....	36
5.2.1 Validitet och reliabilitet.....	37
5.3 Fortsatt forskning.....	38
6 Referenser.....	39

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Enligt regeringens proposition 2004 framgår att den säkerhetspolitiska bedömningen var att ett militärt väpnat angrepp mot Sverige ansågs högst osannolikt. Den säkerhetspolitiska situationen i Sveriges närområde sågs som positiv med en ökande integration mellan grannländerna. Inriktningen var att Försvarsmakten skulle utveckla ett modernt, flexibelt och användbart insatsförsvar med hög tillgänglighet. De säkerhetspolitiska målen och stärkt internationell fred och säkerhet skulle uppnås genom en ökad förmåga att delta i internationella arbeten och krishanteringsinsatser. Försvarsmakten skulle ha kvar förmågan att kunna föra väpnad strid nationellt men med ökad förmåga att genomföra internationella insatser (Prop 2004, s. 12-41).

Säkerhetsläget i Sveriges närområde ansågs stabilt och behovet av ett försvar av Sveriges gränser prioriterades ner. Försvarsmakten genomförde stora omstruktureringar, värnplikten avyttrades, och krigsförbanden skulle bemannas med kontrakterade och tidvis anställda soldater. Myndigheter centraliserades och IT-system infördes för bättre uppföljning med syftet att effektivisera och göra kostnadsbesparingar. Dåvarande statsminister Fredrik Reinfeldt deklarerade under 2013 att Sveriges Försvarsmakt var ett särintresse (DN 2013).

Den s.k. strategiska timeout (Riksdagen, s. 108) varade i lite mer än ett decennium. I regeringens proposition 2015 bedömdes den säkerhetspolitiska situationen i Europa som försämrat där Ryssland hade visat på aggression med militära medel. Bedömningen gjordes att Försvarsmakten ytterst skulle försvara Sveriges territorium och att Sverige som land hade ett ansvar att skydda Östersjöområdet för att verka för stabilitet och säkerhet i Europa (Prop 2005, s. 1-20). Som ett led av propositionen 2015 utvecklades försvaret till att öka

krigsförbandsvolymerna med återuppbyggnad av militär förmåga, förband och återinförd värnplikt.

Svenska officerskåren hade under denna relativt korta tid genomgått en betydande transformering med nedlagda förband, internationella åtagande som huvuduppgift och införande av ett tvåbefälssystem. Befälskategorierna officer och specialistofficer infördes med anledning av regeringens beslut om utveckling av det militära utbildningssystemet. I utredningen om *Ett reformerat skolsystem för Försvarsmakten 2003* (SOU 2003) framgår att officerare ställs inför nya utmaningar med förändrade arbetsuppgifter. Treårig högskoleutbildning sågs som betydande för att möta förändringen och det internationella åtagandet. Försvarsmaktens införande av nya system och teknikutveckling ställer även nya krav på specialistkunskaper och behov av andra personalkategorier. Den akademiska anknytningen bedömdes utgöra ett behov för försvarets utveckling och det ökade samarbetet med andra nationer.

1.2 Problemformulering

Försvarsmakten påverkas direkt av de politiska beslut som fattas utifrån rådande omvärldsläge, ekonomiska inriktningar och politisk vilja. Som organisation präglas Försvarsmakten även av samhällets utveckling vilket indirekt påverkar officerare. Den ständiga transformering präglar officeren in i en organisation där administration blivit en stor del av utövningen. Under 2000-talet har officersrollen skiftat skepnad och officerare har allt mer dragits in i förvaltning där administrativa uppgifter utgör en stor del av yrkesutövningen. Akademiseringen av officeren har även påverkat det gamla synsättet hur vi löste uppgifter där betydligt mer praktiska moment och aktivt ledarskap omfattade officersrollen.

Karl Ydén resonerar om att krig utgör en central militär symbol vars relation till officerares fredstida arbete i grunden är problematiskt. Det svenska officersyrket har i modern tid präglats av en latent rollkonflikt mellan ett tänkt chefskap i krig och den fredliga vardagen som utbildare eller administratör (Ydén 2008, s. 16).

Det är rimligt att anta att officerare kan känna en ambivalent uppfattning hur rollen som militär chef med flera underordnande i Försvarmakten skall yttra sig. Ena aspekten är att verka som chef i det som utgör grunden till professionen - väpnad strid. Andra aspekten, och motpolen, är förvaltningen och de administrativa uppgifterna som utgör en central del av yrkesutövning.

”...redan den militära professionens betecknade rollkombination – en potentiell krigsledare men samtidigt också en fredstida instruktör och administratör – antyder ett grundläggande spänningsfält i officerskårens disciplinära tänkande” (Borell 1989, s. 8-9).

2016 ger Försvarmakten ut *Vår militära profession*. Styrdokumentet gör en ansats och visar på att alla inom organisationen arbetar med något unikt. Försvarmakten försöker genom dokumentet samla alla personalkategorier under samma profession; officerare, soldater och civilanställda. Försvarmakten resonerar att de förändringar organisationen genomför förändrar den militära professionen och det finns behov av en fast grund att stå på. Tillsammans och gemensamt med vår militära expertis når organisationen operativ effekt (FM profession 2018, s. 5-7).

1.3 Syfte och relevans

Studien syftar till att undersöka hur den militära professionen yttrar sig bland officerare som genomfört Försvarmaktens treåriga akademiska utbildning och om bilden samstämmer med Försvarmaktens styrdokument från 2016. Lever officerare upp till Försvarmaktens vision om den svenska militära professionen?

”Vår militära profession ska vara ledstjärnan för vad vi är, vad vi står och hur vi agerar nu och i framtiden” (FM profession, s. 8).

1.4 Frågeställning

Hur uppfattar officerare på P7 den militära professionen i relation till Försvarsmaktens styrande dokument?

1.5 Tidigare forskning

En av de stora teoretikerna inom modern militär profession är Morris Janowitz med boken *The professional soldier*. Hans slutsatser och forskning kritiserade Samuel P. Huntington som släppt boken *The soldier and the state*. Båda har sin utgångspunkt i civil-militära förhållandet, där politiker och det militära påverkar varandra, men har olika perspektiv hur relationen bör yttra sig. Huntington hävdade att ju mer autonomt militären kunde arbeta, med begränsad påverkan från staten, desto mer effektiva skulle dem bli. Janowitz utgångspunkt är att militären och statens relation till varandra skall var god för att nå den högsta operativa effekten av militären. Bengt Abrahamsson är en tredje av de internationellt erkända teoretikerna som med sin avhandling *Militärer, makt och politik* påverkat den militära internationella arenan. Hans avhandling kom ut 1971 och bilden av att militären är underordnat staten är gemensam med Janowitz. Under sitt arbete med avhandlingen fungerade Janowitz som handledare åt Abrahamsson. Denna uppsats kommer ha sin utgångspunkt Abrahamsson och Huntingtons perspektiv .

Inom den svenska professionsforskningen finner man bland annat Klas Borell och Karl Ydén. Klas Borells avhandling *Disciplinära strategier* har han forskat på hur en officer ställs i dilemmat att utöva och behärska det militära våldsutövandet samtidigt som den fredstida byråkratiska organisationen ställer sina krav. Han menar på att den byråkratiska rutin som finns i systemet strävar efter säkerhet och kontroll i den fredstida övningsverksamheten och riskerar därmed urholka behovet av att vara duktiga på kriget (Borell 2004, s. 13).

Karl Ydéns avhandling *Kriget och karriärsystemet* studerar han hur officerarna karriärsystem påverkas i kontrasterna att utbilda, administrationen och till det förvaret är till för - kriget. Ydén har även skrivit *Modern militär profession*

som inträdesanförande i Kungliga Krigsvetenskapsakademien om professionsteoretiska perspektivet där han redogör för att den militära professionen inte är samma sak som officerares akademisering (Ydén 2010).

Peters Wiklund genomförde 2004 en kandidatuppsats som studerar officerares uppfattning om den militära professionen. Han studie hade syftet att undersöka hur synen på professionen yttrade sig med anledning av Försvarmaktens omstruktureringen, inriktning internationellt och nedläggningar av förband. Denna uppsats har sin utgångspunkt i Peter Wiklunds uppsats (Wiklund 2004) där jag framförallt kommer utgå från hans frågeställningar som han använde sig av vid intervjuer.

1.6 Avgränsning

Studien kommer avgränsas till att endast omfatta officerare som är kopplade till olika chefsbefattningar på lägre nivåer vid Södra skånska regementet. Motivet är kopplat till Försvarmaktens nya inriktning med värnpliktsförsvaret och att yngre officerare genomgått det nya akademiska systemet. Jag undersöker vilka uppfattningar som råder hos yngre officerskategorier som endast upplevt Försvarmaktens period med det internationella fokuset. Denna avgränsning gör att studien endast belyser en liten del av officerskåren inom svenska armén.

Försvarmaktens styrdokument om den militära professionen omfattar samtliga försvarets personalkategorier. Med anledning av den begränsade tiden för studien och omfattningen för inhämtning av empiriskt underlag avgränsas därför denna studie till att inte omfatta specialistofficerare, soldater och civilanställda .

1.7 Centrala begrepp

Officer – Officer ska inom denna studie uppfattas som en individ som genomfört Försvarmaktens treåriga högskoleutbildning.

Officersprogrammet (OP) – Försvarsmaktens akademiska utbildning som omfattar en treårig högskoleutbildning. Denna utbildning är gemensam för samtliga som läser till officer inom Försvarsmakten stridskrafter.

2 Teori

2.1 Definition av militär professionalisering

I litteraturen finner man att professionsbegreppet är vida omtalat och kännetecknas av expertis, ansvarskänsla och yrkesidentitet eller kåranda (Ledberg 2019, s. 21). Den gemensamma nämnaren för att begreppet skall vara legalt är akademisering. Enligt FOI:s rapport *En kår på rätt kurs?* från 2010 redogörs det för att en yrkesgrupp skall omfattas av en profession associeras det vanligtvis med lång teoretisk utbildning, exempelvis läkare. Professionella yrkesgruppers expertis antas vara så kvalificerade att endast de själva kan bedöma och reglera vad som utgör en god yrkespraktik (ESO-rapport, s. 50).

”Professionella yrkesgrupper har ofta en stark yrkesidentitet som förvärvas genom akademisk utbildning och forskning och som underhålls i slutna yrkesorganisationer... Den starka betoningen av yrket och yrkesidentiteten kan leda till att deras intresse fokuseras på professionen och bidrar till att undervärdera insatser och stöd av andra yrkesroller, som man ändå är beroende av. Engagemanget för den egna specialiteten blir viktigare än att arbeta för en väl fungerande samspel och systemeffektivitet, som kan vara positivt och viktigt för organisationen som helhet” (Norbäck & Targama, 2009, s. 29).

Många yrkesgrupper försöker öka sin status och professionella ståndpunkt genom akademisering. Genom att öka sin ställning i samhället försöker yrkesgrupper aktivt ta makt över den egna yrkesutövningen (Ydén 2009, s. 38). Den militära professionen visar dock en betydande större komplexitet av vad profession innebär. Bengt Abrahamsson doktorsavhandling *Militärer, makt och politik* framhäver att en profession påverkas av förändringar men försöker regleras

internt av medlemmarna som tillhör professionen så att egenintresset överensstämmer med professionen. Han menar att den militära professionen agerar åt staten och försöker nå de politiska satta målen men samtidigt kommer beakta de egna intresseområden och föreställningar som finns (Abrahamsson 2005, s. 16-17).

Enligt Klas Borells studier *Disciplinära strategier* från 2004 framgår att den moderna officerskåren är starkt kopplad till statens monopolisering av våldsmedlen. Försvarsmakten är med andra ord inackorderad under staten för att utföra den legitima våldsutövningen. Vidare förklarar Borell att professionalismen generellt inramas i komplexa organisationer där den militära professionen utvecklas internt trots mål satta av politisk ledning. Officerskåren har här en nyckelposition i ett militärt system där rekrytering, utbildning och kriterier för framgångsrik yrkesutövning i hög grad underställs internt framsprungna krav (Borell 2004, s. 17).

2.2 Studiens teoretiska utgångspunkt

För att kunna studera officerares uppfattning gentemot Försvarsmaktens styrdokument har jag valt att utgå från Abrahamssons doktorsavhandling *Militärer, makt och politik* och den nyare utgåvan från 2005. Som komplement till teori har jag valt Samuel P. Huntington. Anledningen till valet är tredelat. För det första är Abrahamssons teori inte heltäckande och kan förklara Försvarsmaktens modell på militär profession. För det andra utgår studien från samma frågeställningar som Peter Wiklunds (2004) uppsats och som har sin utgångspunkt i Abrahamssons teori. För det tredje används Abrahamsson teoretiska verk i modern professionsforskning och många studier. Den svenska militära professionen har sin grund i hans teori. Abrahamsson används även internationellt av försvarsmakter för att beskriva profession, exempelvis amerikanska armén.

2.3 Samuel P. Huntington

2.3.1 Civil-militära relationer

Huntington resonemang om civil-militära relationer är definierade enligt två olika metoder för civil kontroll över militären; subjektiv och objektiv kontroll. Den subjektiva kontrollen innebär att den politiska kontrollen över militären är starkare och på så sätt har inflytande på militärens maktutövning (Finney & Mayfield 2018, s. 36-37). Den politiska kontrollen över militären skulle dock medföra att effektiviteten i den militära organisationen skulle minska med en ineffektivitet som följd (Snider & Matthews 2005, s. 45).

Den objektiva kontrollen ser Huntington som att militärens effektivitet ökar med ett minskat politiskt inflytande där endast riktlinjer och säkerhetspolitikens inriktningar skall deklarerars. Militären själva skall fastställa vilken verksamhet som skall bedrivas för att nå politiska målsättningar (Snider & Matthews 2005, s. 45-46).

2.3.2 Huntingtons definition av professionens beståndsdelar

Huntingtons syn på den militära professionen är att den utgår från militära yrkets kall. De tre element som utgör professionen är expertis, ansvar och gemensamhet (Huntington 1985, s. 8-10).

Expertis är en expert med specialiserade kunskaper och förmågor. Kunskapen är förvärvad genom utbildning och träning. Förmågan kan framgångsrikt användas när personen är medveten om kulturen och traditionen inom organisationen (Huntington 1985, s. 8).

Ansvar förklaras genom att en professionell yrkesman utövar sin expertis i praktisk bemärkelse och som är kopplat till samhällets funktioner. Kunskaperna är speciella för yrket och utövaren har en ansvar när samhället kräver att uppgifterna utförs. Utövaren kan dock inte utföra sina arbetsuppgifter om denna vägrar följa konceptet av det samhälleliga ansvaret (Huntington 1985, s. 9).

Gemensamhet kännetecknas som en sorts enighet och medvetenhet som delas av medlemmar inom professionen. Den kollektiva känslan har sitt ursprung i längden av träning och disciplin som är kopplat till yrkets kompetens. Det gemensamma bandet kopplat till yrkets karaktär och det unika samhällsliga ansvaret knyter samman denna gemensamhet.

2.4 Bengt Abrahamsson

Abrahamsson uppfattning om civil-militära relationer är att militären förväntas vara underordnad staten. Han menar dock på att militärens teknologiska utveckling, framtagandet av massförstörelsevapen och militärens komplexa struktur gjort att den militära potentiella makten vuxit. Skiljelinjen mellan politiken och strategier har blivit alltmer otydlig. Det politiska inslaget för officerare ses som betydande där militären genom flera medel kan påverka politiken, exempelvis genom sitt militära expertiskunnande (Abrahamsson 2005, s. 18).

Abrahamsson menar dock på att civil kontroll inte kan baseras på utvidgning av militärens självständighet i enlighet med Huntingtons resonemang. Han ser att den måste begränsas och att bromsa militärens oberoende är viktig åtgärd så att garantera statens valfrihet i säkerhetspolitiska frågor. För att militären måste kunna vara effektiv bör därför den civila kontrollen ta hänsyn till militärernas professionella kunskaper och utveckla metoder som gynnar organisationen (Abrahamsson 2005, s. 162-163).

2.4.1 Abrahamssons definition av professionens beståndsdelar

Abrahamsson syn på professionalisering är en process som han benämner professionell socialisering. I början av denna fas är individer i ett relativt omedvetet tillstånd om professionens teoretiska och praktiska problem. I slutet av processen är de starkt medvetna om den. En del av socialiseringen börjar redan innan individer rekryteras och fortsätter utvecklas genom utbildning, träning och gemensamheten som skapas i den dagliga verksamheten (Abrahamsson 2005,

s.14). Abrahamsson definierar profession inom ett yrke med a) hög grad av specialiserad och teoretisk kunskap som nyttjas i dagliga arbetet, b) hänsynstagande till vissa etiska regler, och c) hålls samman av en hög grad av kåranda som utvecklats från gemensamma utbildningar, doktriner och metoder (Abrahamsson 2005, s. 14-15).

Expertis är att en professionell teori består av en uppsättning doktriner som medlemmarna uppfattar som grundläggande och nödvändiga för sin funktion och sitt yrke. Teorin är en grundval för professionell självständighet och prestige (Abrahamsson 2005, s. 69-70). Han menar för att kunna definiera sig själv och legitimera en profession är doktriner, skrifter och reglementen en nödvändighet.

Etik definieras utifrån en uppsättning av etiska regler som styr beteendet hur medlemmar av en profession är och agerar gentemot kollegor och allmänheten. De etiska reglerna fyller den dubbla funktionen att skydda andra mot missbruk av professionen och att definiera den professionelle som pålitlig expert. De etiska reglerna kan vara mycket omfattande och sträcka sig långt utanför den egna yrkessfären. Få professioner som det militära har så detaljerade och utförliga regler för uppträdandet. Gentlemanmässigt uppträdande beror delvis på traditioner men även på att uniformen markerar officerens särställning gentemot civila samhället (Abrahamsson 2005, s. 70).

Kåranda kännetecknas som en produkt av den långa utbildningsperioden, reglerna för uppträdande, professionens ritualer och symboler, variation mellan stabs- och trupptjänst samt medaljer och befordran. Detta riktar officerares uppmärksamhet på de legitima vägarna och medlen för avancemang (Abrahamsson 2005, s. 71).

2.5 Försvarsmakten – *Vår militära profession*

2.5.1 Försvarsmaktens vision

Försvarsmaktens syn på den svenska militära professionen är att den omfattas av *jurisdiktion*, den sfär som utgörs av uppgifter och som formar det legala området

och mandatet att utöva väpnad våld. Genom lagar och förordningar ska Sveriges Försvarsmakt försvara Sverige och främja svensk säkerhet. Den omfattar genomförandet av de militära operationerna – väpnad strid – och uppgifterna definierar varför den militära professionen finns till. Försvarets legala roll i samhället och uppgiften att försvara svenskt territorium omfattar även de internationella insatserna (FM profession 2018, s. 14-15).

Expertis är professionens del i användandet av den väpnade striden under legal och politisk kontroll. Samhällets förtroende att upplåta Försvarsmakten till att bruka våld och tvång gör att *ansvaret* väger extra tungt på den militära professionen (FM profession 2018, s. 14-15). *Ansvar* att förvalta mandatet att använda dödligt våld ställer höga krav på Försvarsmakten och dess medarbetare. Detta för att förtroendet i samhället skall vara högt (FM profession 2018, s. 11). För att Försvarsmakten skall kunna få operativ effekt gäller samspelet mellan alla beståndsdelar där *värdegrunden* är basen för att gemensamt skapa denna effekt.

2.5.2 Försvarsmaktens definition av militär profession

Expertis - Försvarsmaktens medarbetare besitter en unik kunskap, *expertis*. Kunskapen är både av teoretisk och praktisk kunskap som utgörs av förmågan till väpnad strid. Det teoretiska kunskaperna får liv och mening i praktiskt utövande genom träning och övning. Genom att förvalta dessa kunskaper och erfarenheter kommer de tillsammans skapa den operativa effekten. *Expertis* utgör kärnan av professionen (FM profession 2018, s. 15-16).

Ansvar - Genom att Försvarsmakten fått uppgiften att *ansvara* för samhällets yttersta säkerhet och trygghet ligger ett stort ansvar för medarbetarna i hantering av våldsutövningen. I ansvaret ligger uppgiften ett beordra andra att riskera livet eller sitt eget för att nå ställda målsättningar. Ansvaret utgörs inte enbart av användandet av militärt våld, utan alla medarbetare skall jobba för Sveriges anseende och självbild. Demokratiska värderingar, normer och principer skall efterföljas (FM profession 2018, s. 17).

Värdegrund - Den militära professionen vilar på en etisk grund där *värdegrunden* påverkar alla oberoende vilken verksamhet som genomförs – strid till förvaltning. Försvarsmaktens legitimitet i samhället är helt avgörande på de

krav och förväntningar som ställs på organisationen avseende normer och värderingar. Detta ställer krav på att dessa efterlevs utifrån samhällets syn så medborgarnas förtroende upprätthålls. Försvarmaktens värdegrund *ÖRA* – *öppenhet, resultat* och *ansvar* – ligger som utgångspunkt i synen på den militära professionen (FM profession 2018, s. 18-19).

2.6 Sammanfattning och operationalisering

Sammanfattningsvis undersöker jag i min studie officerares uppfattning kopplat till Försvarmaktens styrdokument. För att förklara officerarnas syn och Försvarmaktens styrdokument kommer den teoretiska anknytningen utgå från både Abrahamssons och Huntingtons grundelement. I min studie utgår jag från Abrahamsson tre delar *expertis*, *etik* och *kåranda*. Abrahamssons teori är inte heltäckande och kommer inte förklara *ansvar*. Som komplement kommer jag nyttja Huntingtons teoretiska modell. Det gör det möjligt att i teorin koppla Försvarmaktens uppfattning om framförallt ansvar.

Både Abrahamsson och Huntingtons modeller kommer kunna komplettera varandra i samtliga begreppsområden förutom *etik* och Försvarmaktens *värdegrund*. För att kunna göra den teoretiska kopplingen kommer följande begrepp att operationaliseras.

Beståndsdel	Försvarmakten	Teori
Civil-militära relationer	Jurisdiktion	Abrahamsson, Huntington
Expertis	Expertis	Abrahamsson, Huntington
Ansvar	Ansvar	Huntington
Etik	Värdegrund	Abrahamsson
Kåranda	x	Abrahamsson
Gemensamhet	x	Huntington

Figur 2.1. Operationalisering Försvarmaktens modell och teorier.

Abrahamssons begrepp om *kåranda* och Huntingtons begrepp för *gemensamhet* ligger utanför Försvarmaktens definiering. Återkoppling till begreppen görs i avslutande kapitlet.

2.7 Kritik mot valda teorier

Huntington har blivit kritiserad och ifrågasatt om sin uppfattning om att militären blir effektivare ju mer självständigt och autonomt det agerar från staten och samhället. Morris Janowitz ställer sig till denna skara om kritik till Huntingtons idé och kritiserar honom bland annat i *The professional soldier* (Janowitz 2017, s. 243).

Abrahamsson kritiserar även Huntington i *militärer, makt och politik* där han i sitt förord till avhandlingen visar på att han betvivlar Huntingtons budskap och menar på att *Soldier and the state* bygger på ett bristfälligt empiriskt underlag (Abrahamsson 2005, s 5). Abrahamsson å andra sidan är starkt förknippad med Janowitz då han fungerat som handledare till Abrahamsson under hans tid i framtagandet av sin avhandling.

Jag är även själv kritisk till Abrahamssons teori där jag anser att begreppsförklaringen är alldeles för smal till att redogöra för vilka delar som utgör en profession. Likaså anser jag att hans syn på civil-militära relationer är begränsade och skulle vilja se ett större djup i relationen mellan militärer och politiker. Den teoretiska bakgrunden visar sig heller inte vara helt korrekt mot dagens samhälle med anledning av att den skrevs för 50 år sedan.

3 Metod

3.1 Studiens metod

Studien kommer vara teorikonsumerande med en kvalitativ ansats där officerares uppfattning till den militära professionen kommer stå i centrum. I studiens kvalitativa utgångspunkt kommer jag undersöka relationen mellan Försvarmaktens styrdokument om den militära professionen och officerares verkliga uppfattning för att undersöka om det finns stöd i teorin (Esaiasson m.fl. 2017, s. 42).

Studien kommer både vara av beskrivande och förklarande karaktär, men att studera militär profession kan mer tolkas i ur ett hermeneutiskt perspektiv (Thurén 2019, s. 113).

3.2 Studiens tillvägagångssätt

Inledningsvis genomfördes kvalitativ undersökning i form av nio semi-strukturerade intervjuer. Frågeformuläret ur Peter Wiklunds (Wiklund 2004) kontrollerades först gentemot Försvarmaktens styrdokument, *Vår militära profession* (FM Profession 2018, s. 5 – 42). Underlaget kompletterades därefter med frågeställningar för att täcka behovet för empiriskt underlag och för att kunna jämföra gentemot Försvarmakten.

Därefter genomfördes sammanställning av empirisk data utifrån Försvarmaktens beståndsdelar om militär profession; *jurisdiktion*, *expertis*, *ansvar* och *värdegrund*. Indikatorer som tagits fram ur *Vår militära profession*

kunde härleda svaren från respondenterna och kategorisera det till styrande dokumentet (Esaiasson m.fl. 2017, s. 61).

Slutligen genomfördes en jämförelse mellan de mest frekventa svaren och tendenserna från respondenterna gentemot Försvarmaktens modell samt en analys utifrån Abrahamssons och Huntingtons teori om vad som utmärker en profession.

3.2.1 Analys av intervjufrågor och frågeformulär

Intervjuunderlaget med frågeställningar och enkät är enligt Peter Wiklunds studie från 2004. Frågeformuläret har jag studerat utifrån dagens situation i Försvarmakten med det politiska klimat som råder. Utifrån tidsaspekten 2004 och dagen läge är slutsatsen att underlag för intervjuer stämmer väl överens med hur förhållandena ser ut i min undersöknings dagsaktuella läge. Mycket få delar i frågeformuläret har jag reviderat. Frågeställningar har dock kompletterats för att täcka in Försvarmaktens styrdokument då dessa styrningar inte var aktuella 2004. Frågeformulär se BILAGA 1.

3.2.2 Uppbyggnad frågeformulär

Frågeställningen är indelad i två kategorier. Den första delen är uppbyggd på att undersöka:

- Erfarenhet om officerens roll som chef- och ledare. Syftet är att kontrollera bakgrund och erfarenhet.
- Vilka kompetenser som officerare anser är viktigast för yrket. Kompetenser är kopplat till det Försvarmakten styrningar för nuvarande militära utbildningssystemet (SOU 2003, s. 44). Syftet är att kontrollera vilka kompetenser som respondenterna anser som viktigast.

Den andra delen är intervjufrågorna syftar till att få svar på respondenternas syn på militär profession. Frågorna är indelade enligt:

- Officerens syn på den militära professionen.
- Vad innebär det att vara officer?

- Vilja och vägval för professionens framtida utveckling.
- Officerens syn på expertis, ansvar, värdegrund.

3.3 Kvalitativ undersökning

Den kvalitativa undersökningen bestod av två moment. Inledningsvis en kort enkät med flervalalternativ och därefter semi-strukturerad intervju för att få en personlig och naturlig kontakt med respondenterna. Enkäten syftade till att få fakta om respondentens erfarenhet i officersrollen som chef och ledare samt vilka officerskompetenser som är mest väsentliga för sin tjänsteutövning.

Samtalsintervjuerna har dock inte begränsats till uppbyggnaden av de förutbestämda frågorna utan möjliggjort en mer djupgående diskussion och dialog. Variationen av följdfrågor och formuleringar har kunnat gjort att intervjuerna styrts till sådant som är av intresse och har direkt koppling till den militära professionen (Esaiasson m.fl. 2017, s. 236-239).

Fyra av intervjuerna genomfördes hemma hos respondenterna och fem på arbetsplatsen. Varje intervju tog i genomsnitt 60 minuter. Processen började med att respondenterna fick fylla i enkätunderlaget. Därefter genomfördes den muntliga intervjun där samtalen spelades in med hjälp av mobiltelefon. Inspelningen syftade till att kunna transkribera för att få möjlighet att analysera och förstå respondenterna inför resultatsammanställningen.

3.3.1 Strategi för urval

Urvalet av respondenter speglar ett så brett spektra som möjligt av officerare inom det avgränsade området. I urvalet ingår både officerare som arbetar med kontrakterade förband och anställda soldater men även officerare som arbetar med värnpliktiga efter den fastställda nya politiska inriktningen. Respondenterna är även en blandning av officerare som håller på med skyttestrid och underhållstjänst. Officerarna utgör den kategori som dagligdags arbetar med utbildning och verksamhet direkt kopplad till soldater. Syftet med urvalet var att

få en bild av officerare, som har en relativt kort tid inom Försvarmakten, och deras uppfattning om militär profession.

3.3.2 Respondenterna

Under intervjuerna deltog följande respondenter (OP = officersprogrammet):

- 1 – Kapten. Ställföreträdande kompanichef skyttekompani. OP 09 – 13.
(uppehåll ett år för internationell tjänstgöring).
- 2 – Kapten. Ställföreträdande kompanichef trosskompani. OP 09 – 12.
- 3 – Löjtnant. Plutonchef underhållspluton. OP 12 – 15.
- 4 – Löjtnant. Utbildningsofficer skyttekompani. OP 11 – 14.
- 5 – Kapten. Kompanichef skyttekompani. OP 07 – 10.
- 6 – Fänrik. Plutonchef skyttepluton. OP 16 – 19.
- 7 – Löjtnant. Plutonchef skyttepluton. OP 12 – 15.
- 8 – Fänrik. Plutonchef skyttepluton. OP 15 – 18.
- 9 – Fänrik. Plutonchef skyttepluton. OP 15 – 18.

3.4 Operationalisering

3.4.1 Operationalisering av frågeformulär

Frågeställningarna har kategoriserats till respektive fyra beståndsdelar i Försvarmaktens modell som är gemensamt med teorin. Detta har gjort det möjligt att enkelt analysera och genomföra en resultatsammanställning. Värt att notera är att många av frågorna går in de fyra beståndsdelarna *jurisdiktion*, *expertis*, *ansvar* och *värdegrund*. Indikatorer analyserade ur Försvarmaktens styrdokument har därför gjort det möjligt att kategorisera svaren.

3.4.2 Val av indikatorer

För att kunna jämföra respondenternas syn på den militära professionen och Försvarsmaktens syn har indikatorer valts ut och analyserats utifrån Försvarsmaktens styrdokumentet. Indikatorerna har genom resonemangsvaliditet analyserats fram mot det som är mest framträdande och viktigt för att skapa validitet (Esaiasson m.fl. 2017, s 61). Indikatorerna är det som utmärker och är specifikt för respektive definition. Indikatorerna låg till grund för hur jag utifrån intervjuunderlaget kunde kategorisera in svaren i resultatet utifrån definitionerna *jurisdiktion*, *expertis*, *ansvar* och *värdegrund*.

Teorin	Försvarsmakten	Indikatorer
Civili-militära relationer	Jurisdiktion	Försvara Sveriges suveränitet och territorium, demokratiska och politiska beslut, mandat att använda våld och tvång, stöd till samhället.
Expertis	Expertis	Leda väpnad strid, officersprofessionen (leda, ledarskap, beslutsfattande, ta ansvar, uppdragstaktik), yrkesskicklighet (teoretisk/praktisk kunskap), administration, vetenskapligt förhållningssätt, tekniskt kunnande, operativ effekt (kärn-, stödjande- och specialkunskaper), ekonomi
Ansvar	Ansvar	Effektivitet, moral, ansvar mot samhället, våldsutövning,
Etik	Värdegrund	Gemensam värdegrund (ÖRA – öppenhet, resultat, ansvar), värderingar, förtroende, vägledande

Figur 3.1. Indikatorer kopplat till Försvarsmaktens - *Vår militära profession*.

3.4.3 Sammanställning av resultat och analys

Efter genomförda intervjuer sammanställdes svaren genom att transkribera samtliga intervjuer. Sammanställningen av frågorna kategoriserades därefter genom att identifiera vilka svar som hade mest samvariation med respektive beståndsdel i Försvarsmaktens modell.

Därefter har jag genom indikatorerna kunnat sammanställa resultatet genom att analysera och jämföra för att se samvariation med Försvarsmakten styrdokument. Jag har även utgått ifrån att leta efter tendenser och avvikelser som står i likhet med styrdokumentets förklaring om militära professionen.

Avslutningsvis genomfördes en sammanställning utifrån jämförelseresultatet och teorin. Med stöd av teorin har utfallet av resultatet kunnat förklaras av de teoretiska perspektiv som Abrahamsson och Huntington står för. Teorierna förklarar inte alltid utfallet vilket även framgår.

4 Resultat och analys

4.1 Resultat utbildning militär profession

Samtliga respondenterna har genomfört det treåriga officersprogrammet där två av dem genomfört arméns taktiska utbildning för kaptener. Inom ramen för samtliga skolsteg har de intervjuade genomfört utbildning i Försvarmaktens styrdokument – *Vår militära profession*. Det framgår under intervjuerna att respondenterna har en grundläggande uppfattning om vad vårans militära profession är men där samtliga inte har uppfattning om vilka beståndsdelar professionen bygger på. Huvuddelen anser även att diskussion om den militära professionen behövs och då inte enbart kopplat till Försvarmaktens akademiska utbildning.

“Vill man på allvar utveckla det och få vårt yrke att bli en profession då tror jag inte det bara kan vara en profession när den är i den akademiska miljön. Den måste ju genomsyra det vi gör till vardags också om man på allvar tycker att det skall vara en profession” - Respondent 4.

4.2 Resultat intervju och jämförelse Försvarmakten

4.2.1 Resultat jurisdiktion

Den genomgående uppfattningen om den militära professionens huvuduppgift och syfte är att genomföra väpnad strid och värna om Sveriges suveränitet och försvar av landets gränser. Då uppgiften är tydligt våldsinriktad handlar det i mångt och

mycket att värna om den politiska viljan och de demokratiska krav som ställs på Försvarsmakten. Andemeningen är gemensam för alla respondenterna, att folkvalda politiker leder och Försvarsmakten genomför de uppgifter och styrningar som ställs.

“I mångt och mycket resonerar jag att vi har ett ansvar med skyldighet att det är någon annan som bestämmer vad vi skall göra för någonting. Grundbulten är densamma och det är den väpnade striden som är vår specialitet i professionen. Men hur och i vilken nivå det här skall göras bestäms ju politiskt och demokratiskt. Och det är så jag tycker det skall vara också, i den mån, att vi kan ju inte vara en diktatur och själva bestämma det, och så dra ut resurser, utan måste ju ske på någon form av demokratiskt sätt. Vi är ju en resurs för samhället i det stora” - Respondent 7.

Respondenterna kopplar även professionen till samhället och den tydliga kopplingen som behövs mellan politiken och militären.

“Den är ju unik då den är så tydligt våldsinriktad. Men jag tycker också den är unik jämfört mot andra professioner att det är en central del av samhället och påverkar demokratin... så att den ska vara mer engagerad politiskt än vad den kanske är just nu” - Respondent 9.

Respondenterna anser även att det åligger ett stort ansvar, inom ramen för våldsmonopolet, både för officerare och anställda att upprätthålla kompetensen och kunna möta ett väpnat hot. För respondenterna handlar det om att förvalta det mandat man har och leda och utveckla för att kunna försvara landets gränser.

”Det är det traditionella, det är den väpnade striden. Det är hela huvudsyftet, hela vårt existensberättigande. Och allt vi gör är att sträva efter att vara så duktiga på det som möjligt” - Respondent 4.

Respondenternas uppfattning om stöd till samhället och de civila aktörer som är kopplade till Försvarsmakten är enhälligt. Synen är generellt att relationerna är goda med tydliga mandat om vem som gör vad. Huvudargumentet som många av

respondenterna ger är att Försvarmakten skall vara duktiga på kärnverksamheten, den väpnade striden. Organisationen skall inte ta på sig mer uppgifter som ökar behovet av personal till andra saker än vad organisationen egentligen är till för. Utvecklingen av totalförsvaret ses som mycket positivt. Utifrån resultaten kan man dock tyda två helt olika synsätt på hur Försvarmakten skall stödja.

“Det debatteras ju alltid typ att militär bör bistå polisen med att upprätthålla ordningen. Låt oss säga Malmö när det är mycket skjutningar. Vi ska absolut inte syssla med sånt under inga omständigheter. Jag tycker det är väldigt viktigt att det är tydliga gränser. Vi skall vara duktiga på kriget, vi skall inte vara duktiga på interna civila konflikter eller liknande” - Respondent 4.

“Ett ex skulle kunna va att man skulle kunna nyttja militär personal på ett större vis som stöd till polisen... ex man säger att man har en fordonskontroll med en skyttegrupp där chefen för fordonskontrollen är en polis... Polismannen är den som utför polisens befogenheter... man har bara skyttegruppen för att kunna genomföra sök av en bil” - Respondent 5.

4.2.2 Jurisdiktion i jämförelse med Försvarmakten

Kopplat till Försvarmaktens syn på jurisdiktion och av resultatet att utläsa så råder det en samstämmighet. Att inom ramen för att *försvara Sveriges suveränitet och territorium* är det tydligt att det är den väpnade striden som utgör huvuduppgiften med syftet att försvara landet. Det som avviker är Försvarmaktens syn på försvaret av det nationella territoriet innefattar även internationella operationer (FM profession 2018, s. 14). Här har respondenterna varken nämnt eller dragit kopplingen till försvaret av landet även gäller utomlands.

Genom de *demokratiska* beslut och *politiska* styrningar som ges Försvarmakten råder det konsensus med respondenternas uppfattning. Tydligt är att staten med lagar och förordningar skall ge Försvarmakten dess legala roll i samhället. Tendens från respondenterna kan dock skönjas att Försvarmakten kan behöva att större inslag i samhället och politiken. I enlighet med vad

Försvarsmakten ser på *mandatet att använda våld och tvång* så har respondenterna en enad samsyn och ser det som ett tungt ansvar som officer, både att förvalta och kunna leda inom ramen för strid (FM profession 2018, s. 14).

Det *stöd till samhället* som Försvarsmakten kan bistå med i samarbete med civila aktörer ses även som självklart. Mandat och gränsdragningar mellan civila enheter och det militära finns dock en varierad uppfattning där Försvarsmakten kan bli än mer integrerad.

4.2.3 Resultat expertis

Många av respondenterna understrycker att det säregna i professionen är den tydliga våldsinriktningen där Försvarsmakten har en legitim makt att utföra dödligt våld. De intervjuade betonar vikten i förmågan att leda andra människor och fatta beslut i strid och de komplexa situationer som man kan ställas inför. Det är detta som särskiljer officersprofessionen. Samtidigt som det handlar om att leda och ta det yttersta ansvaret ges svaret av respondenterna att likheterna är många gentemot specialistofficerarna som har snarlika uppgifter.

Expertisen handlar för respondenterna om att leda soldater under striden och att ha kompetens och erfarenhet när man ställs inför olika situationer med varierande svårighetsgrad. Respondenterna anser här att en av de viktigaste kompetenserna man behöver som officer är ledarskap. Det krävs för att få andra människor att lära, utvecklas och kunna agera i striden för att nå effekt. En bra chef kommer ha den effekten att man kommer få med sig de underställda i alla situationer.

“...ett gott ledarskap får människor att göra saker som går emot den mänskliga naturen” - Respondent 4.

Enkäten visar de huvudsakliga kompetensområden som officersprogrammet utbildar mot. Av svaren som framgår speglar ovanstående resultat vad respondenterna ser som viktigaste kompetensen. Ledarskap ser respondenterna som den näst viktigaste kompetens efter förmåga att leda väpnad.

Kompetenser enligt SOU 2003:41	Prio 1	Prio 2	Prio 3	Prio 4	Prio 5
Förståelse och kunskap om Försvarsmaktens roll och uppgifter i ett demokratiskt samhälle.			1	1	2
Förtrogenhet med specifika verksamhets-miljöer: mark, sjö och luft.			1		2
Förmåga och kunskap inom internationell verksamhet och internationella förhållanden.					
Kunskap om samhället, säkerhetspolitik och folkrätt.			1	1	1
Förmåga att delta i och leda väpnad strid.	7	1	1		
Insikt om vikten av moral, etik, värderingar, jämställdhet, etnisk och religiös mångfald och könsrelaterade förhållanden m.m.	1		2	2	
Kunskap om militärteknik och informationsteknologi.					
Ledarskaps- och utbildarförmåga.	1	8			
Förhållningssätt baserat på beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund.			2	3	3
Övriga baskunskaper, nödvändiga främst i övnings- och utbildningsverksamheten.					

Figur 4.1. Enkät utgående från Försvarsmaktens kompetenser (SOU 2003).

Av resultatet framgår att huvuddelen ser skolsystemet som utvecklande och lärorikt. Som officer anser respondenterna att man bygger upp kritiskt tänkandet där man lär sig analysera, reflektera och dra slutsatser. Detta speglar även enkäten som visar på att erfarenhet baserad på teori är viktig kompetens i yrkesrollen. Man får förmågan att söka information på egen hand. Dock anser samtliga av de intervjuade att skolan har ett alldeles för lite uttag av praktiskt kunnande då officersyrket handlar om att utbilda, lära och leda andra människor. Denna kunskap anses utgöra en alldeles för lite del av utbildningen där akademiseringen fokuserar på något som nytexaminerade officerare skall göra flera år framåt i framtiden. Av resultatet att läsa framgår tydligt att officerare känner att de har en god teoretiskt grund att stå på men, när man väl står framför truppen innfinns sig en viss okunskap och osäkerhet med anledning av avsaknat praktiskt övande.

"...jag skall kunna utbilda dem... då måste jag själv ha utbildning i diverse vapensystem så jag sen själv kan utbilda. Då spelar det ingen roll hur bra jag skrev min uppsats. Det hjälper inte mig. - Respondent 2.

Under samtliga intervjuer framgår att när respondenterna känner närheten av den militära professionens kärnan, den väpnade striden, är framförallt under övningar. Det är där de känner att de övas och får prövas mot de kunskaper och färdigheter som byggts under utbildning och den dagliga verksamheten.

Övningar ser huvuddelen av de tillfrågade som att det är där man utvecklas, får erfarenheter och får möjlighet att testa sig själv. Internationell tjänst ses som den verkliga närheten av professionens kärna och där man är tvingad till fatta beslut som är avgörande för andras liv.

“Där har man närheten att våga ta beslut oavsett...något beslut måste tas och det kan innebära att folk kan bli skadade. Att våga leda när det är jobbigt, det är en del av kärnan” - Respondent 5.

Variation i uppfattningen råder dock kopplat till hur officerare uppfattar sin egna kompetens till övningsverksamheten. Vissa uppfattar den som god och har haft förmånen och möjligheten att leda och truppöra pluton från den dagen de blev officer. Andra känner att kompetensen finns där men att kunskaper i strid inte fått praktiseras då befattningar varit inriktade på funktioner. Den generella uppfattningen är även att administrationen påverkar utvecklingen till del. Många anser att mycket tid läggs på administration där en del av de intervjuade anser att den både kan effektiviseras och begränsas till förmån för att kunna öva och bli bättre. Synen är dock att det är ett nödvändigt ont.

“En del av officersprofessionen är att kunna förvalta också. Därmed behöver vi kunna administrera också. Klara du inte av att administrera och bara leda tycker jag att man är ute på fel bana” - Respondent 5.

Den teknikutveckling som råder i dagens Försvarsmakt anses även kunna utgöra viss obalans i utbildningen. Här anser de intervjuade att den största hindret för att bli duktiga på ett system är framförallt tidsfaktorn. Uppfattningen är att många av de system som är tänkt att användas ges bara en viss grundförståelse. Soldaten blir aldrig duktig på det dem skall använda vilket har följden att systemen i vissa avseende kan bli mer belastning än att ge en god operativ effekt. Soldaterna bär helt enkelt med sig massor av utrustning som aldrig kommer till

användning som det är tänkt. Teknikutvecklingen kan även ge det omvända där man utgår från att det är tekniken som löser allt och grundläggande soldatkunskaper förkastas. En av de intervjuade citerar en av sina soldater i lösandet av posttjänsten:

“Jag har ingen bildförstärkare, hur skall jag då kunna vara post?” - Respondent 4.

Avseende frågan om de tre kunskapsområdena; kärn-, stödjande-, och specialkunskaper finner man en divergerande uppfattning och där det inte alltid finns ett samspel. Huvuddelen uppfattar att stödjande enheter med den mänskliga kontakten, exempelvis HR, fungerar relativt bra. Uppfattningen om IT-stödsystemen är att den fungerar till del men kan uppfattas som parallellspår av den verksamhet som egentligen skall utföras. Huvuddelen anser dock att administrationen är ett nödvändigt inslag i yrket.

“FM är ju en jätteorganisation med en budget på upp till 50 miljarder varje år. Det måste ju administreras. Det krävs ganska mycket för att det skall bli trovärdigt. Det tar ju självklart tid från annat.” - Respondent 9.

4.2.4 Expertis i jämförelse med Försvarmakten

Enligt Försvarmakten kännetecknas expertisen inom *officersprofessionen* med officerarnas ledarskap och att *leda väpnad strid*. Försvarmakten framhäver denna tyngdpunkt som extra viktig.

“Officersprofessionens kärna är ledarskap och ledning av den väpnade striden på alla nivåer” - (FM profession 2018, s. 37)

Samvariation är tydlig där respondenterna anser, likväl Försvarmakten, att officersprofessionen handlar om att leda, fatta beslut och ta ansvar för verksamheten. Den bild som respondenterna ger är att ledarskap är det som är mest säregna för professionen.

Yrkesskickligheten anser Försvarsmakten är kunskap uttryckt i handling genom praktisk utövning (FM profession 2018, s. 22). Respondenternas uppfattning här är tudelade, där de som fått möjligheten att truppföra under sin tid som officer, anser att de fått omsätta de teoretiska kunskaperna i praktiken. Vissa av respondenterna uppfattar däremot att *administrationen* utgör en stor del vilket till del påverkar möjligheten att skapa den erfarenhet som behövs.

Försvarsmakten anser även att officerare skall ha kunskaper och färdigheter inom teori och praktik som genom träning och övning ger erfarenhet som bygger en duglig officer (FM profession 2018, s. 37). Respondenterna har en enad syn på att officersutbildning ger ett *vetenskapligt förhållningssätt* och ger en god teoretisk grund att stå på där förståelsen ökar för Försvarsmakten som myndighet och dess roll i samhället. Respondenterna anser dock att utrymmet av praktik kopplat till yrkesutövningen är i underkant vilket yttrar sig som officer efter examination. Försvarsmakten ser även ett brett *tekniskt kunnande* som en del i professionen (FM profession 2018, s. 22). Detta rimmar inte enligt respondenterna där tekniska system inte hinner implementeras i utbildningen fullt ut med anledning av kort utbildningstid.

Försvarsmakten anger för att kunna leverera *operativ effekt* måste tre kunskapsområden samspela; kärn-, stödjande- och specialkunskaper (FM profession 2018, s. 22-25). Respondenterna har här en varierande uppfattning där vissa anser att det fungerar medans vissa anser att det kan bli ett bättre samspel mellan de system och utbildningar som egentligen skall ses som stödjande. Respondenterna uppfattning om specialkunskaper är ringa eller ingen insikt alls.

4.2.5 Resultat ansvar

Uppfattningen är att som officer har man ett ansvar gentemot samhället att förvalta de ekonomiska medlen som Försvarsmakten tillförs varje år.

“Samhället betalar med skattemedel och då måste jag kunna stå vi fot gevär... Det är inte bara ett stort svart hål som pengarna flyger in i. Någon dag måste man kunna stå där... det är det ansvaret jag har mot civila samhället att jag gör rätt saker mot vad det kostar” - Respondent 5.

Respondenternas generella syn är att verksamheten måste bedrivas på ett sätt som leder till att de politiska målsättningarna uppnås och följa de lagar och föreskrifter som finns. I intervjuunderlaget kan man utläsa att för vissa ses det som viktigt att man tar ansvar för verksamhet man bedriver och att hela tiden försöka vara effektiv mot att utveckla sig själv och organisationen. I det anser respondenterna även att transparens måste råda gentemot övriga samhället så att verksamheten man bedriver är öppen för kritik men även så att samhället vet vad organisationen gör. Respondenterna ser det som en viktig del i att samhället har förståelse och acceptans för det vi gör. Samtidigt är uppfattningen att officerare måste vara öppna för förändringar och hålla sig till de ramar och resurser som är tilldelade på demokratiskt och politisk väg.

“Dels FM kostar 50 miljarder om året... det är ju faktiskt 50 miljarder som vi tar från samhället som man hade kunnat lägga på något annat. Dels har vi ett ansvar att följa de lagarna som sägs och ha en öppenhet i hur vi administrerar och gör saker och ting” - Respondent 9.

Respondenterna har gemensam syn vad som innefattar att vara en bra chef och ledare. Deras syn är att som officer tar man det ansvar som krävs och löser ställda uppgifter. Bilden hos vissa av respondenterna är att ledarskapet är sammankopplat med ansvaret och i rollen som officer kommer även det moraliska ansvar som bärs över tiden. Den moraliska aspekten gäller mot hur vi agerar och är öppna mot samhället men även på hur man som officer agerar gentemot soldater. Ansvaret väger tungt och respondenterna ser det som viktigt att kunna fatta korrekta beslut, bygga förtroende i förbandet och ta ansvar för att lösa striden och de konsekvenser det kan medföra. För att kunna göra det anser respondenterna att som officer krävs att man både är ett föredöme men samtidigt kontrollerande .

“Vi bör var den kontrollanten som ser så att dem här delarna upprätthålls. Det som särskiljer officeren är att den behöver vara den föregångsmannapersonen som gör att dem andra upprätthåller det som sägs” - Respondent 8.

4.2.6 Ansvar i jämförelse med Försvarmakten

Av resultatet finns en tydlig tendens att respondenterna kopplar ansvaret till att hushålla med de ekonomiska resurserna och att verksamhet skall bedrivas *effektivt*. Innebörden är den samma enligt Försvarmaktens syn. Försvarmaktens bild på ansvaret är att det är sammankopplat med värdegrunden är även väl samstämmig med hur respondenterna ser på den *moraliska* förpliktelser i yrket och mot samhället (FM profession 2018, s. 39). Av resultatet i sin helhet går att utläsa att respondenterna anser att det har ett tydligt *ansvar mot samhället* med lagar, förordningar och vilket stort förtroende som följer med yrkesrollen som officer. Öppenhet och transparens skall råda både inom organisationen och mot samhället (FM profession 2018, s. 17).

Det som avviker i hela intervjuunderlaget är att respondenterna inte reflekterat över vilket ansvar som ställs i *våldsutövningen*. Försvarmaktens syn är att officerare har mandatet att tillämpa dödligt våld samt beordra andra att riskera livet. Försvarmakten anser att som officer skall man förvalta det mandat som staten givit inom våldsmonopolet. Det ställer förväntningar på professionen både från Försvarmakten och samhället (FM profession 2018, s. 17).

Avvikande är även respondenternas uppfattning om hushållning med ekonomiska medel. Detta är något som kopplas starkt till ansvaret som officer. Försvarmaktens kopplar det som en del till det som utgör expertis (FM profession 2018, s. 22).

4.2.7 Resultat värdegrund

De intervjuade ger en generell bild av att det är viktigt att värdegrunden finns och leder oss i hur vi är och uppträder gentemot varandra. Det bygger förtroende gentemot varandra där vi kan arbeta mot samma målsättningar och att vi kommer bli effektivare.

“Man kommer inte uppnå jättemycket effekt om man skiter i det. Det behövs ha någon form av mjuk grund, det är ju det som är grunden till ledarskapet” - Respondent 6.

Värdegrunden förknippar respondenterna starkt till, öppenhet, transparens mot samhället och mottaglig för kritik och förändringar. Hög samvariation råder med Forsvarsmaktens syn. Däremot finns varierande uppfattningar och åsikterna går isär hur den tillämpas och yttrar sig.

“Jag tycker naturligtvis värdegrund är viktigt men man väver in det som någon slags... så att det blir som någon slags religion av det. Jag tycker att det är en del i det här att man hela tiden putsar på fasaden och det är så jävla viktigt att värdegrunden är en del av oss” - Respondent 4.

Intervjuunderlaget ger en bild av att uppfattningen är att värdegrunden är en självklar utgångspunkt att stå på men stundvis känns konstlad för att det skall se bra ut.

“Men vi kanske tjarar för mycket om det så kanske det blir en bisak för att folk... ja ja, nu pratar vi om det där igen... men i grund och botten så är det ändå något som är centralt som finns som en grundbult som man kanske inte behöver prata om lika mycket. Det är en självklarhet för många men vi snackar för mycket om det och då känns det som en extra sak man bara skall dra igenom” - Respondent 7.

“Jag tycker den här värdegrunden känns mer påklistrad än ledande i arbetet” - Respondent 9

Respondenternas bild av förtroendet är att det sträcker sig till de enheter man rör sig inom och delar gemensam verksamhet med. Intervjuunderlaget visar att förtroende skulle vara ömsesidigt inom organisationens ses som naivt där framtiden även ställs inför utmaningar.

“...förtroende mot varandra tror jag kommer bli ett problem framöver med bittra underofficerare och officerare på högre nivå som inte har erfarenhet som det grundar sina beslut i” - Respondent 5.

Att värdegrunden skulle vara något som bygger förbandsanda är något som enhälligt ses som två helt olika saker. Här anser respondenterna att förbandsanda handlar om något man samlas runt och genomför gemensamt. Att känna en stolthet som skapat tillsammans med andra kring verksamhet och symboler.

“Jag tycker kåranda byggs av... i en stolthet att jobba i den organisationen man gör och det får man genom att känna att man... vi är duktiga på det vi gör. Och delvis den här unika faktorn att det finns ingen annan i samhället som hade kunna göra det vi gör. Värdegrunden är ju självklart inte utformad så men på nått sätt kan den uppfattas som att den formar individer till att så här skall man va. Det tror jag inte håller riktigt. Vi kan säga vad som gäller och vad som inte är tillåtet men vi kan inte forma folks personligheter” - Respondent 9.

4.2.8 Värdegrund i jämförelse med Försvarmakten

Försvarmaktens förklarar Försvarmaktens värdegrund med hur man vill vara och hur man vill leva gentemot varandra. De menar på att alla medarbetare måste ha en *gemensam värdegrund* att stå på då uppdraget ger rätten och skyldigheter att använda militära maktmedel med dödligt våld som yttersta konsekvens (FM profession 2018, s. 29). Respondenterna uppfattning är att värdegrund är något som behövs och skall vara någon form av linje för hur man förhåller sig till varandra. Det bygger *förtroende* och kommer göra organisationen *effektivare*, helt i linje med Försvarmaktens syn.

En diskrepans finns dock hos respondenterna och Försvarmaktens vision där resultatet visar att värdegrund uppfattas mer som en chimär och ibland tvingande. Att den skulle *vägleda* en i agerandet (FM profession 2018, s. 30) kan ur intervjuunderlaget ses som en självklarhet men kanske inte direkt har en koppling till professionen.

“Fokus borde vara att hitta goda exempel och lyfta det uppåt istället för att bara diskutera det hela tiden. Jag blir skeptisk mot det. Jag tror inte att det borde vara en del av våra tre beståndsdelar i våran profession”. - Respondent 4.

4.3 Sammanfattning

Försvarsmaktens har gjorts ansatsen att den militära professionen sträcker sig till samtliga anställda inom organisationen. Abrahamsson utgår från att den militära professionen innefattar den mest professionella skiktet, officerskåren. Han menar dock på att begreppet profession kan vara tillämplig beroende på vilken yrkeskategori man tillhör, även om det militära tankesättet är mest framträngande hos officerare (Abrahamsson 2005, s. 21). Detta stämmer väl med Försvarsmaktens bild som menar på att varje yrkeskategori och enhet måste diskutera professionens innebörd och vad det innebär för en själv (FM profession 2018, s. 8).

Abrahamsson förklaring av vad som innefattas i professionsbegreppet kan uppfattas vara något smal i sin definiering av de olika begreppen. Försvarsmaktens uppfattning om *jurisdiktionen* är mer omfattande än Abrahamssons. Han menar att det handlar om civil-militära relationer där militären är underordnad staten och är ett instrument för staten att utöva våld och försvara landet från aggression utifrån (Abrahamsson 2005, s. 17). Respondenterna tendens att visa på att Försvaret har en för liten plats i offentligheten, eller att militären borde integreras mer, kan förklaras med att politiska makten är stark och organisationen inte är i full balans i upprätthållandet effektivitet som välorganiserad institution (Abrahamsson 2005, s. 17). Janowitz menar på att det är krigets natur som avgör utökningen av *jurisdiktionen* och militärens befogenheter (Snider & Watkins 2005, s. 51).

Enligt Abrahamsson utgörs *expertis* av kunskap som förmedlas genom doktriner i olika sammanhang (Abrahamsson 2005, s. 70). Försvarsmakten menar att kunskapsområden inom hela organisationen måste samarbeta för att operativ effekt skall uppnås. Individens yrkesskickligheten, erfarenheten av den teoretiska och praktiska kunskapen, som utgör förmågan att genomföra militära operationer (FM profession 2018, s. 15). Huntington, i likhet med Abrahamsson, menar på att akademisk utbildning är viktigt men betonar även behovet av praktik och erfarenhet (Huntington 1985, s. 8). Huntington resonerar om att officersprofessionen utgör en egen speciell *expertis*. Den kunskap besitter ingen annan och handlar om att leda det väpnade våldet. Huntington menar dock att

oberoende av hur duktig en officer är med naturligt ledarskap krävs en betydande träning och erfarenhet (Huntington 1985, s. 12-13). Respondenternas svar visar på bristfällig praktisk erfarenhet framförallt kopplat till akademisering och till viss del i den vardagliga yrkesutövningen.

Enligt Huntington kräver samhället i utövande av våld att det endast kan utnyttjas för samhällliga syften. Nyttjande av detta våldsmonopol kräver ett stort ansvar på officeren gentemot samhället och staten. Staten och samhället har ett intresse i militärens användbarhet och bara militären ansvarar för att säkerheten uppnås. Detta ställer även förväntningar på officeren (Huntington 1985, s. 16-17). Tydlig koppling finns mellan Försvarsmakten och Huntingtons teori. Enligt Abrahamsson är militära professionens huvudmålsättning att garantera statens säkerhet. Abrahamsson redogör även att professionsmedlemmarna förväntas ha attityder som överensstämmer med detta mål (Abrahamsson 2005, s. 80). Resultatet av studien visar även på detta.

De moraliska och etiska utgör den viktigaste byggstenen i Försvarsmaktens syn på profession. Abrahamsson menar på att etiska regler inte enbart gäller mot varandra utan även ska visa officerare som den pålitliga experten i samverkan med klienter (Abrahamsson 2005, s. 69). Att det finns en viss negativ uppfattning vid respondenterna kan likställas med Abrahamsson resonemang om värden och kåranda. Han menar på att spridning av värden kan vara effektivt om professionen lyckas med att minimera interna motsättningar (Abrahamsson 2005, s. 161). Försvarsmakten ansats om värdegrund kan relateras till detta. Försvarsmaktens syn på värdegrund och teorin samvarierar inte fullt ut. Det grundläggande hur vi uppträder mot varandra stöds men inte vidden av begreppet som Försvarsmaktens vilja är att det skall vara.

5 Avslutning

5.1 Slutsats och reflektion

Försvarsmaktens modell för militär profession visar på att stora delar finner stöd i teorin. Varken Abrahamssons eller Huntingtons modeller är heltäckande för att förklara den svenska modellen som används inom Försvarsmakten. Teoretikernas visar på ett lite föråldrad förhållningssätt där Huntington avviker mest. Hans resonemang om civil-militära relationer visar även på att liberala och konservativa inte stödjer filosofin (Janowitz 2017, s. 343). Med tanke på teorierna skrevs i en tid när kalla kriget dominerades av hot om massförstörelsevapen och kapprustning så blir bilden lite tydligare och mer förståelig.

Den största och mest anmärkningsvärda faktorn är att Försvarsmakten inte pratar i termer om förbandsanda, traditioner och symboler. Då uppsatsens ansats var att fokusera på officerarna förhållande till profession och Försvarsmaktens syn så har frågeställningarna inte fokuserat nämnvärt på förbandsanda. Både Abrahamsson och Huntington har med detta som en beståndsdel i sina modeller även om Huntingtons är något diffusare. Abrahamssons resonemang om *kåranda* visar på vikten av att skapa sammanhållning.

Försvarsmakten verkar i detta fall inte lägga nämnvärd tyngdpunkt på förbandsanda i visionen av vad svensk militär profession skall vara. Eftersom förbandsanda inte finns med i texten tolkar jag det implicit som att Försvarsmakten menar på att det skapas genom att förhålla sig till professionsmodellen. Omvänt kan man diskutera om det inte skall vara värdegrunden som skall vara parametern som finns uttalat i professionen, eller åtminstone med mindre utrymme, och ersättas med förbandsanda. Respondenternas uppfattning om förbandsanda är tydliga.

”Det är viktigt att ha en kåranda och alla sådana symboler är jätteviktiga... Det är ju bara att titta på vilken respekt folk, som varit med om saker, visar varandra... vilja att jobba för varandra. Jag upplever att det är tydligt att en kåranda behövs för annars kommer ingen vilja hålla på med det här” - Respondent 7.

5.1.1 Studiens frågeställning

Officerarnas inställning och uppfattning om den svenska militära professionen är tydlig till - *Vår militära profession*. En bred samvariation, förståelse och innebörd finns i förhållandet till Försvarmakten. En förklaring till denna samvariation är att Försvarmakten utbildar officerare i militär profession. I respondenterna övergripande gemensamma bild kan man ana en viss återhållsamhet till begreppet *värdegrund* som ett begrepp av den militära professionen. Värdegrund kanske hade passat bättre som en del av att ta *ansvar* för att den återföljs? Förbandsanda kanske hade lämpats sig bättre för att medarbetarna kan känna en stolthet och gemenskap för att de bidrar och värnar om rikets säkerhet?

5.2 Metoddiskussion

Syftet med studien var att undersöka hur officerare på P7 uppfattar den militära professionen gentemot Försvarmaktens fastställda dokument. För att kunna förstå respondenterna och gå på djupet valde jag samtalsintervju som metod. En frågeundersökning hade i detta fall blivit ytligt med risk för missförstånd. Målet för mig var att kunna kartlägga respondenternas uppfattningar för att göra det möjligt att jämföra empiri mot Försvarmaktens modell (Esaiasson m.fl. 2017, s. 237).

I metoden finns ett hermeneutiskt förhållningssätt då samtalsintervjuerna leder till subjektiva bedömningar av svaren. Kritik kan riktas åt att jag som intervjuledare försökt påverka respondenterna genom mina frågeställningar. Genom att jag försökt förhålla mig till öppna frågor av semi-strukturerad karaktär,

och inte lagt mina egna värderingar under genomförda intervjuer, har insamlad empiri kunnat räknas som tillräckligt tillförlitlig. För att minska risken att mina värderingar bidragit till felaktig tolkning har indikatorerna hjälp att kategorisera svaren och möjliggjort sammanställt resultat. Min egen bakgrund, erfarenhet och förståelse har även gjort att jag lättare kunnat analysera underlaget.

Min utgångspunkt hade jag i Peter Wiklunds (2004) uppsats där ansatsen var densamma, att undersöka officerares uppfattning till den militära professionen. Skillnaden var att i denna studie skulle resultatet jämföras med Försvarmaktens styrdokument. Ambitionen var att jämföra dagens officerares uppfattning med resultatet från 2004. Detta blev inte möjligt med anledning av studies omfattning och storlek. En svaghet i att använda frågeställningarna från Wiklunds studie kan varit att de inte blir heltäckande. Exempel på det är behovet av en mer djupgående analys om förbandsanda.

I min studien deltog både män och kvinnor som tagit officersexamen med max 10 år bakåt i tiden. Urvalet är strategiskt och en risk finns att deltagarna uppfattning endast representerar de som i närtid gått Försvarmaktens skola och haft utbildning inom militär profession. Äldre officerare, som har en längre tidsaspekt från skolsystemet, kan ha en avvikande uppfattning.

Syftet att använda två teoretiska modeller var att kunna applicera dessa på Försvarmakten modell. Av resultat och analysen kan man se att värdegrund och etiken inte riktigt samvariera och här hade det varit intressant att kunna nyttja ytterligare en modell som förklarar fenomenet.

5.2.1 Validitet och reliabilitet

En del av insamlad empiri har handlat om att tolka utifrån respondenternas svar. Denna subjektiva bedömning gör det inte möjligt att generalisera till en bredare population. Den interna validiteten har däremot säkerställts av att begrepp togs fram genom att först kategorisera Försvarmaktens modell gentemot teorin, och sedan finna indikatorerna i Försvarmaktens styrdokument som är mest frekventa och har direkt koppling till de teoretiska modellerna (Esiasson m.fl. 2017, s 58).

Av de svar respondenterna givit har resultatvaliditeten kunnat säkerställas genom att indikatorerna haft funktionen att finna de mest frekventa

svarstendenserna. På så sätt har begreppen och resultatet i denna studie kunnat borga för en hög reliabilitet. För att få en bredare uppfattning och extern validitet (Esaiasson 2017, s. 59, 89) hade forskning lämpats på ett större urval och variation mellan officerare ur Försvarmaktens tre stridskrafterna.

5.3 Fortsatt forskning

Studiens ansatsen var att undersöka officerarnas uppfattning om den svenska militära professionen och om det fanns samvariation med Försvarmaktens syn. Då undersökningen var begränsad till officerare på Södra skånska regementet hade det varit intressant att genomföra en bredare undersökning till andra förband. En undersökning skulle då väl lämpa sig på Försvarmaktens övriga stridskrafter.

Ytterligare en intressant aspekt hade varit att undersöka och utreda övriga personalkategoriernas uppfattning till militär profession. Då Försvarmakten menar att alla anställda innefattas inom den militära professionen hade det varit särskilt intressant att undersöka specialistofficerares och civilanställdas uppfattning. Här kan intressanta frågeställningar vara de som syftar till att undersöka specialistofficersutbildningen implementering och förmedling av Försvarmaktens militära profession och om specialistofficerare upplever samma uppfattning som officerare. Intressant kan även vara civilanställdas syn på professionen och om Försvarmakten arbetar för att dem skall känna att de är en del av den.

Slutligen hade en forskning som riktar sig till att utreda Försvarmaktens modell för militär profession varit angelägen. Av resultat och analys framgår tydligt att ett visst missnöje avseende värdegrund finns hos respondenterna i varierande form. Uppenbart är att alla vill att den skall vi leva efter men den stora frågan är om den verkligen är en beståndsdel i Försvarmaktens modell för militär profession?

6 Referenser

- Abrahamsson, Bengt (2005). *Militärer, Makt och Politik*. Tredje upplagan. Stockholm: Försvarshögskolan.
- Borell, Klas (2004). *Disciplinära strategier*. Andra upplagan. Stockholm: Militärhögskolan.
- DN = Dagens Nyheter webbplats, *Reinfeldt: Försvaret är ett särintresse*. Datum: 2013-01-29. (Elektronisk) Tillgänglig: <https://www.dn.se/nyheter/politik/reinfeldt-forsvaret-ar-ett-sarintresse/>. Hämtdatum: 2020-04-07.
- Esaiasson, Peter, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson, Ann Towns, Lena Wängnerud (2017). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Upplaga 5:2. Stockholm: Wolters Kluwer
- ESO-rapport = Ydén, Klas & Hasselbladh, Hans (2010). *En kår på rätt kurs* Stockholm: Regeringskansliet
- FHS Sofia Ledberg = Försvarshögskolan webbplats, *nya krav och utmaningar i officersrollen*. (Elektronisk) Tillgänglig: <https://www.fhs.se/arkiv/nyheter/2019-04-15-nya-krav-och-utmaningar-i-officersrollen.html>. Hämtdatum: 2020-03-14.
- FM profession = Försvarsmaktens webbplats, *Vår militära profession*. Underbilaga 1.1 FM2015-1597.5, Datum: 2016-07-01. (Elektronisk) Tillgänglig: <https://www.forsvarsmakten.se/siteassets/4-om-myndigheten/vart-uppdrag/underbilaga-1-1-fm2025-1597-7-fmsi-2015-a1-var-militara-profession-med-var-vardegrund.pdf>. Hämtdatum: 2020-03-13.
- Finney & Mayfield (2018). *Redefining The Modern Military*. Annapolis: Naval institute press.
- Huntington, P. Samuel (1985), *Soldier and the state*, Förnyad utgåva. Harvard: The Belknap press of Harvard university press.
- Janowitz, Morris (2017), *The professional soldier*, Förnyad utgåva. USA: Simon & Schuster, Inc.

- Prop 2004 = Regeringens proposition 2004/05:5, *Vårt framtida försvar*.
Datum: 2004-09-23. (Elektronisk) Tillgänglig:
<https://www.regeringen.se/contentassets6a2fe3ec956f4f65983e507614adec32proposition-2004055---vart-framtida-forsvar>. Hämtdatum: 2020-04-07.
- Prop 2015 = Regeringens proposition 2014/15:109, *Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020*. Datum: 2015-04-23. (Elektronisk)
Tillgänglig:<https://www.regeringen.se/49c857/contentassets266e64ec3a254a6087ebe9e413806819/proposition-201415109forsvarspolitisk-inriktning—sveriges-forsvar-2016-2020>.
Hämtdatum: 2020-04-07.
- Riksdagen = Riksdagens webbplats, *Försvaret – en utmaning för staten*.
Datum: 2014-03-21. (Elektronisk) Tillgänglig:
<https://data.riksdagen.se/fil/09FB4C19-ACAD-4B86-9A33-71B0F61E575E>.
Hämtdatum: 2020-03-17.
- Snider & Matthews (2005). *The Future of the Army Profession*, The McGraw Hill Companies, United States of America.
- SOU 2003 = Skolreformutredningen 2003:41, *Ett reformerat skolsystem för Försvarsmakten*. Datum: Maj 2003. (Elektronisk) Tillgänglig:
<https://www.regeringen.se/4ae032contentassets33330e4d47934e8098c3fcb2a1f6e170/del-1-av-betankandet-t.o.m.-sarskillt-yttrande-ett-reformerat-skolsystem-for-forsvarsmakten>.
Hämtdatum: 2020-03-18.
- Wiklund, Peter (2004). *Den svenska officeren – en krigare eller tjänsteman i uniform?* Kandidatuppsats i krigsvetenskap. Stockholm: Försvarshögskolan.
- Ydén, Karl (2008). *”Kriget” och Karriärsystemet*. Akademisk avhandling.
Göteborg: Bokförlaget BAS.
- Ydén 2010 = Inträdesanförande i kungliga krigsvetenskapsakademien, *Modern militär Professionalism*. Datum: April/juni 2010. (Elektronisk)
Tillgänglig:
https://kkrva.se/wp-content/uploads/Artiklar/102/kkrvaht_2_2010_5.pdf.
Hämtdatum: 2020-03-20.

Bilaga 1. Enkät och frågeställningar.

(Enkätunderlag ur Peter Wiklunds uppsats från 2004)

1. Följande frågor syftar till att inhämta dina erfarenheter från officersrollen som chef och ledare

	JA	NEJ	OSÄKER
Har du erfarenhet från en ledande befattning i samband med internationell tjänstgöring under de senaste 5 åren?			
Har du under de senaste 2-4 åren tjänstgjort i en ledande befattning samband med slutövning eller större stabsövning?			
Anser du att huvuddelen av din tid, under de senaste 5 åren, ägnats mer till stabstjänst (administration) och/eller trupputbildning än truppföring?			
Anser du att du upprätthåller en tillfredställande förmåga att leda förband eller funktioner på den för dig avsedda nivån?			
Anser du att du upprätthåller en tillfredställande förmåga att leda väpnad strid på den för dig avsedda nivån?			
Anser du att FM under de senaste 5 åren givit dig tillräckliga förutsättningar (övningar, utbildningar mm) för att kunna leda förband eller funktioner, på den för dig avsedda nivån?			
Är möjligheterna till fortlöpande (årlig) övningsverksamhet i form av stabsövningar och förbandsövningar ett viktigt inslag för officersyrket som profession.			

3. Prioritera 5 av nedanstående exempel på officerskompetenser (1 för det som du anser vara den mest väsentliga och därefter i en fallande skala).

- Förståelse och kunskap om Försvarsmaktens roll och uppgifter i ett demokratiskt samhälle.
- Förtrogenhet med specifika verksamhetsmiljöer: mark, sjö och luft.
- Förmåga och kunskap inom internationell verksamhet och internationella förhållanden.
- Kunskap om samhället, säkerhetspolitik och folkrätt.
- Förmåga att delta i och leda väpnad strid.
- Insikt om vikten av moral, etik, värderingar, jämställdhet, etnisk och religiös mångfald och könsrelaterade förhållanden m.m.
- Kunskap om militärteknik och informationsteknologi.
- Ledarskaps- och utbildarförmåga.
- Förhållningssätt baserat på beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund.
- Övriga baskunskaper, nödvändiga främst i övnings- och utbildningsverksamheten.

Intervjufrågor

(Intervjufrågor 1-3 från Peter Wiklunds uppsats 2004)

1. Officerens syn på den militära professionen

- Vad skall vara den militära professionens syfte och huvuduppgift?
- Har den militära professionen speciella särdrag jämfört med andra professioner?
- Hur ser du på officersprofessionen och vad är det för specifikt som utgör denna?

Vad är kärnan?

- Är det någon del i professionen som kan anses som mer eller mindre tidlös?
- Vid vilka tillfällen eller situationer upplever du närhet till professionens kärna?
- Vilken är din uppfattning om chef- och ledarskapet i dagens FM?
- Är officersyrket ett livslångt yrke (ett kall) eller ser du en annan utveckling?

2. Vad innebär det att vara officer?

- Vilka kompetenser är de mest centrala för den militära professionen?
- Är det någon kompetens som får anses utgöra en kärnkompetens för den militära professionen?
- Anser du att dagens skol- och utbildningssystem ger relevanta och tillräckliga kunskaper och färdigheter kopplat till din syn på professionens kärna?
- Hur uppfattar du den egna kompetensen att vara en del av ett stridande förband avseende främst förmåga att leda förband?
 - (formulera mål och planer, fatta beslut, delge riktlinjer och uppföljning)
- Hur ser du på sambandet mellan kompetens och övningsverksamhet?

3. Vilja och vägval för professionens framtida utveckling?

- Hur ser du på professionens utveckling – är vi på rätt väg?
- Hur ser du på balansen mellan teknikutveckling och människan i systemet?
- Hur är din syn på försvarsmaktens flerbefälssystem?
- Förordar du ett flerbefälssystem eller enbefälssystem?
- Hur ser du på förhållandet mellan ett folkförankrat försvar och möjligheterna till att bibehålla en professionell yrkeskår? Förordas ett värnpliktsförsvar eller en yrkesarmé?
- Hur ser du på rollfördelning mellan militära och civila aktörer – bör gränserna suddas ut mellan vad militära respektive civila enheter skall göra (nationellt och internationellt) eller bör gränssnitten fortsättningsvis vara klara och tydliga?

4. Officerens syn på expertis, ansvar och värdegrund.

- Vilken är FM militära profession? Beståndsdelar?
- Har du haft utbildning och diskussion om vad den militära professionen och vad den innebär för dig?

Expertis

- Vad innebär expertis för dig?
- Balanserar kunskaperna mellan att utföra striden och administrationen?
- Hur är din syn på Försvarsmaktens kunskapsområden (kärn-, stödjande- och specialkunskaper)
- Finns det ett samspel mellan kunskapsområdena?

Ansvar

- Hur resonerar du kring samhällets roll och dina skyldigheter?
- Hur resonerar du kring att uppnå effektivitet?
- Vilket ansvar har du mot övriga samhället?

Värdegrund

- Vad är din uppfattning kring värdegrunden?
- Hur resonerar du kring att värdegrunden skall stödja i vardagliga verksamheten?
- Vad är din uppfattning kring öppenhet?
- Vad är din uppfattning kring resultat?
- Vad är din uppfattning kring ansvar?
- Genomsyrar värdegrunden arbetet och uppnår vi effektivitet?
- Hjälper värdegrunden oss att skapa kåranda?